

Kohtuotsus (kohtuasi C-569/20)
Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik
arutelu)

Pressi- ja teabeosakond

Kui süüdistatava isiku asukohta ei ole võimalik kindlaks teha, võidakse tagaselja tema üle kohut mõista või ta süüdi mõista, kuid tal peab seejärel olema võimalik taotleda selles asjas uut sisulist kohtulikku arutelu tema juuresolekul

Nimetatud isikule võib selle õiguse andmisest siiski keelduda, kui ta on tahtlikult hoidnud õigusemõistmisest kõrvale, takistades ametiasutusi talle kohtuliku arutelu toimumist teatavaks tegemast

Bulgaarias alustati kriminaalmenetlust IRi suhtes, keda süüdistati seejärel osalemises organiseeritud kuritegelikus rühmituses, mille eesmärk oli toime panna maksukuritegusid, mis on karistatavad vabadusekaotuslike karistustega. Esimene süüdistusakt toimetati IRile isiklikult kätte ning ta teatas aadressi, millel saab temaga ühendust võtta. Kuid kriminaalmenetluse kohtuliku uurimise etapi alustamise ajal teda sellelt aadressilt ei leitud, mistõttu Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria) ei saanud teda kohtuistungile kutsuda. Selle kohtu määratud advokaat ei ole samuti temaga ühendust võtnud. Lisaks tunnistati IRile teatavaks tehtud süüdistusakt selle õigusvastasuse tõttu tühiseks ja menetlus lõpetati. Pärast uue süüdistusakti koostamist ja menetluse uuendamist otsiti IRi taas, kuid tema asukohta ei õnnestunud kindlaks teha. Eelotsusetaotluse esitanud kohus järeldeb sellest lõpuks, et IR oli põgenenud ning et neil asjaoludel võib asjas kohtuotsuse teha ilma tema kohalviibimiseta.

Kuid selleks, et asjaomast isikut oleks nõuetekohaselt teavitatud tema menetluslikest tagatistest, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, millist liiki direktiivis 2016/343¹ ette nähtud juhtumi alla jääb IRi olukord, kes põgenes pärast esimese süüdistusakti teatavaks tegemist ja enne kriminaalmenetluse kohtuliku etapi alustamist².

Euroopa Kohus vastas, et direktiivi 2016/343 artikleid 8 ja 9 tuleb tõlgendada nii, et **süüdistatav isik, kelle asukohta ei ole pädevatel riigiasutustel vaatamata mõistlikele pingutustele õnnestunud kindlaks teha ja kellele nendel asutustel ei ole seetõttu õnnestunud kätte toimetada tema suhtes läbiviidava menetlusega seotud teavet, võidakse kohtu alla anda ja vastaval juhul tagaselja süüdi mõista**. Kuid sellisel juhul **peab sellel isikul põhimõtteliselt pärast selle süüdimõistva kohtuotsuse teatavakstegemist olema võimalik tugineda otseselt õigusele taotleda uut kohtulikku arutelu** või kasutada samaväärset õiguskaitsevahendit, mis võimaldab **asja uut sisulist läbivaatamist tema juuresolekul**. Euroopa Kohus täpsustas siiski, et nimetatud isikule **võib selle õiguse andmisest siiski keelduda, kui täpsetest ja objektiivsetest**

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT 2016, L 65, lk 1).

² Konkreetsemalt käsitleb direktiivi 2016/343 artikkel 8 õigust viibida kohtulikul arutelul. Selle artikli lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid näha ette, et kohtulik arutelu, mille tulemusena otsustatakse kahtlustatava või süüdistatava süü või süütuse üle, võib toimuda ilma tema kohalviibimiseta, kui teda teavitati õigel ajal kohtulikust arutelust ja ilmumata jätmise tagajärgedest või kui teda on kohtulikust arutelust teavitatud, esindab teda tema enese volitatud või riigi määratud kaitsja. Direktiivi artikli 8 lõike 4 näeb ette, et kui liikmesriigid võimaldavad viia läbi kohtulikku arutelu asjaomase isiku puudumisel, kuid selle artikli lõikes 2 sätestatud tingimusi ei ole võimalik täita, kuna tema asukohta ei ole võimalik mõistlikele pingutustele vaatamata kindlaks teha, võivad liikmesriigid ette näha, et otsuse saab siiski teha ja täitmisele pöörata. Sellisel juhul tagavad liikmesriigid, et asjaomaste isikute teavitamisel otsusest, eelkõige siis, kui nad tabatakse, teavitatakse neid ka võimalusest asjaomane otsus vaidlustada ja õigusest taotleda artikli 9 kohaselt uut kohtulikku arutelu või muud õiguskaitsevahendit. Täpsemalt peab selle artikli 9 kohaselt olema kahtlustataval või süüdistataval õigus uuele kohtulikule arutelule, kui ta ei viibinud teda puudutaval kohtulikul arutelul ja artikli 8 lõikes 2 sätestatud tingimused ei olnud täidetud.

tõenditest nähtub, et ta on saanud piisavalt teavet selle kohta, et toimub teda puudutav kohtulik arutelu, ning on oma tahtliku tegevusega ja kavatsusega hoida õigusemõistmisest kõrvale takistanud ametiasutusi talle kohtuliku arutelu toimumist ametlikult teatavaks tegemast.

Euroopa Kohtu hinnang

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõiget 4 ja artiklit 9, mis puudutavad õiguse uuele kohtulikule arutamisele kohaldamisala ja selle ulatust, tuleb mõista nii, et neil on vahetu õigusmõju. See õigus ette nähtud isikutele, kelle suhtes toimub tagaselja kohtulik arutelu isegi juhul, kui direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei ole täidetud. Seevastu põhineb direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 liikmesriikidele antud võimalus viia juhul, kui selles ette nähtud tingimused on täidetud, kohtulik arutelu läbi tagaselja ja pöörata otsus täitmisele, nägemata ette õigust uuele kohtulikule arutamisele, eeldusel, et nõuetekohaselt teavitatud isik loobus vabatahtlikult ja ühemõtteliselt kasutamast oma õigust viibida kohtuistungil.

See tõlgendus tagab direktiivi 2016/343 eesmärgi järgimise, milleks on tugevdada õigust õiglasele kohtulikule arutamisele kriminaalmenetluses, suurendades liikmesriikide usaldust üksteise kriminaalõiguse süsteemide vastu, ja tagada kaitseõiguste järgimine, vältides seda, et isik, kes on küll kohtulikust arutelust teadlik, aga ühemõtteliselt loobunud teda puudutaval kohtulik arutelul osalemast, võiks pärast tagaselja süüdimõistmist nõuda uut kohtulikku arutelu ja seeläbi õigusi kuritarvitades pärssida menetluse tõhusust ning nõuetekohast õigusemõistmist. Mis puudutab teavet kohtuliku arutelu toimimise ja ilmutata jätmise tagajärgede kohta, siis täpsustas Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus peab kontrollima, kas asjaomasele isikule on kätte toimetatud ametlik dokument, milles on ühemõtteliselt märgitud kohtulikku aruteluks määratud kuupäev ja koht ning juhul, kui teda ei esinda volitatud advokaat, ka võimaliku ilmutata jätmise tagajärjed. Lisaks on selle kohtu ülesanne kontrollida, kas dokument toimetati kätte õigel ajal, mistõttu asjaomasel isikul oleks võimalik, kui ta otsustab menetluses osaleda, tõhusalt oma kaitset ette valmistada.

Mis konkreetsemalt puudutab süüdistatavaid, kes on põgenenud, siis leidis Euroopa Kohus, et direktiiviga 2016/343 on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis välistavad õiguse uuele kohtulikule arutamisele ainuüksi põhjusel, et asjaomane isik on põgenenud ja ametiasutustel ei ole õnnestunud tema asukohta kindlaks teha. Ainult siis, kui täpsetest ja objektiivsetest tõenditest ilmneb, et asjaomane isik, keda on ametlikult teavitatud sellest, et teda süüdistatakse kuriteo toimepanemises, teades, et tema suhtes toimub tõenäoliselt kohtulik arutelu, väldib tahtlikult teate ametlikult kättesaamist kohtuliku arutelu aja ja koha kohta, võib seda isikut käsitada nii, et teda on kohtulikust arutelust teavitatud ning ta on vabatahtlikult ja ühemõtteliselt loobunud kasutamast oma õigust kohtulik arutelul viibida, mis on olukord, mis kuulub direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 nimetatud juhtumi alla³. Selliste täpsete ja objektiivsete tõendite olemasolu võib tuvastada näiteks juhul, kui isik on kriminaalõiguse valdkonnas pädevatele riigiasutustele vabatahtlikult esitanud vale aadressi või kui ta ei asu enam aadressil, mille ta on esitanud. Lisaks tuleb selleks, et teha kindlaks, kas isikule edastatud teave oli piisav, pöörata erilist tähelepanu esiteks sellele, kui kohusetundlikult on ametiasutused tegelenud asjaomase isiku teavitamisega, ja teiseks sellele, kui kohusetundlikult on asjaomane isik toiminud, et saada see teave kätte.

Euroopa Kohus täpsustas veel, et see tõlgendus järgib õigust õiglasele kohtulikule arutamisele, millele on viidatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 47 ja 48 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 6.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

³ Sealjuures arvestades direktiivi 2016/343 põhjendustes 42 ja 43 silmas peetud kaitsetute isikute erivajadustega.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Marta Osleja, ☎ (+352) 4303 6005